

О МИТОЛОШКОЈ ПРОШЛОСТИ СРБА - ИСТИНА И ЗАБЛУДЕ

Почев од 16. септембра 2021. године у Српској академији наука и уметности у Београду, биће одржан циклус од шест предавања под општом темом *О митолошкој прошлости Срба – истина и заблуде*. Предавања ће бити четвртком у 12 часова у Свечаној сали САНУ. Предавачи су истакнути професори, који су дали видан допринос у изучавању културне прошлости Срба: академик Александар Лома, дописни члан Љубинко Раденковић (руководилац Циклуса предавања), проф. др Вања Станишић, проф. др Радивој Радић, проф. др Светлана Лома и проф. др Персида Лазаревић Ди Бакомо.

Изучавање древне прошлости Словена, иначе најбројније групације сродних народа у Европи, сусреће се са оскудним писаним и археолошким изворима. У Старом веку Словени нису били у вртлогу догађаја значајних за Грке и Римљане, па летописци тога времена и не обраћају пажњу на њих. Велика је непознаница митологија и религија Старих Словена пре њиховог покрштавања. Не постоји ниједан писани извор у коме би била описана њихова религијска пракса „изнутра“, тј. од самих носилаца одређеног култа. Сакралне грађевине тога времена биле су израђене од дрвета, па су после примања хришћанства уништене или су се током времена саме разградиле и нестале.

У предавању **проф. др Љубинка Раденковића**, дописног члана САНУ – *Словенски пантеон: факта и непознанице* (16. септембар 2021), биће сумирани резултати досадашњих истраживања персоналног састава словенске митологије. Управо због малог броја релевантних извора и критичког или некритичког односа према њима, истраживачи су се поделили на оне који у потпуности одричу постојање било каквог словенског пантеона, па до оних који у њему виде више десетина богова. Посебна пажња биће обрађена на јасно видљиве грешке у неким изворима, које су поједине истраживаче, или љубитеље словенских старина, усмериле на погрешне закључке.

Када су сви писани извори о словенској митолошкој прошлости били објављени, и када су о њима дали мишљење истакнути слависти, између два светска рата превладала је скепса да се било шта ново може сазнати о словенској митологији. Након Другог светског рата у свим словенским земљама победила је комунистичка идеологија, непријатељски расположена према било каквој религији, па и према старој словенској. Тек крајем шездесетих година Роман Јакобсон, а за њим и неколико руских филолога, обраћа пажњу на лингвистичке показатеље у реконструкцији некадашњег религијско-митолошког система Словена.

Управо у предавању **академика Александра Ломе** – *Етничка и културна прошлост Срба у светлу језика* (30. септембар 2021), биће показане могућности и резултати филолошке анализе лексике, пре свега топонимије и фразеологије у откривању

заборављених митолошких представа Срба. Поједине речи, када се „отворе“ и „развију“ откривају скривена значења, која су им некада придавана.

Многе занима да ли су Словени имали неку писменост и пре Ћирила и Методија. Осим званичног, научно заснованог мишљења, о том питању постоје различите теорије. Једна од њих, у знацима на неким предметима носилаца „винчанске културе“, види графеме. Постоје и присталице теорије да је „винчанска култура“ пра-српска, па ти знаци представљају древно српско писмо. **Проф др Вања Станишић**, у свом предавању *Винчански знаци у типологији писма* (14. октобар 2021), одговориће на многе неодомице везане за развој писма и у оквиру тога и место „винчанских знакова“ у њему.

У славистици постоји широко прихваћена теорија о „карпатској“ пра-постојбини Словена. Међутим, угледни слависти исказивали су и претпоставке да је она била на Дунаву. Појединци иду и даље, па Словене, које поистовећују са Србима, виде и у неким народима на Балкану, које су Римљани покорили и асимиловали. **Др Драгана Николић**, у свом предавању *Етничка слика Балкана на прагу првог миленијума нове ере* (21. октобар 2021), показаће распоред старобалканских племена и шта се о њима зна у време ширења римске империје на Балкан.

Сви балкански народи, па и Срби, имају теорије да су они најстарији народ. Најчешће такве теорије шире људи који о историји нешто знају, али не довољно, па повезивањем неких чињеница, а више домишљањем, склапају теорије, које лако налазе присталице међу онима који се осећају угроженим од других. Све оно што немају у животу такви људи налазе у „светлој“ далекој прошлости. **Проф. др Радивој Радић**, у свом предавању *Да ли су Срби народ најстарији* (28. октобар 2021) даје преглед и тумачење таквих појава у нашој историографији, али више у публицистици.

И у време просветитељства појавила се потреба да се од постојеће литературе склопи древна историја Словена, а у оквиру њих и Срба. **Проф. др Персида Лазаревић Ди Ђакомо** у предавању *Рукописна заоставитина Павла Соларића о пореклу Словена и Срба* (18. новембар 2021), показаће концепт „просветитељске“, „предромантичарске“ теорије о словенској прошлости, коју је сачинио Павле Соларић (1779-1821), српски филолог, географ и песник, који је један део живота провео у Италији, где је и умро. Његов рукопис о пореклу Словена, на италијанском језику, чува се у Архиву САНУ у Београду.

ПРЕДАВАЧИ

Александар ЛОМА

Академик Александар Лома је завршио класичну филологију на Филозофском факултету у Београду, где је магистрирао и докторирао. Ради на Одељењу за класичну

филологију Филозофског факултета у Београду, где је прошао избор у сва наставна звања. Предаје Историјску граматику грчког језика и Историју религија. Стручна знања проширио је за време студијског боравка на Универзитету у Минхену и на Универзитету у Солуну. Редовни је члан САНУ. Руководилац је Одељења за етимологију Института за српски језик САНУ и председник више одбора у САНУ. Аутор је више десетина научних радова из области класичних наука, индоевропеистике, етимологије, ономастике, историје религија, објављених у Србији и иностранству и главни је редактор *Етимолошког речника српског језика*.

Љубинко РАДЕНКОВИЋ

Проф. др Љубинко Раденковић, дописни члан САНУ, студирао је српскохрватски језик и југословенске књижевности на Филолошком факултету у Београду, где је дипломирао и магистрирао. Докторирао је на Филозофском факултету у Београду на Катедри етнологије. Током радне каријере биран је у сва научна и наставна звања. Две школске године био је наставник на *Московском државном универзитету* (МГУ). Од 1985. до 2018. био је запослен у *Балканолошком институту САНУ* на истраживачким пословима. Предавао је Народну књижевност на Филозофском факултету у Нишу, Народну културу Срба на Филозофском факултету у Новом Саду и Словенску митологију на Докторским студијама Филолошког факултета у Београду. Бави се српским и словенским фолклором, митологијом и етнолингвистиком. Објавио је више десетина научних и стручних радова у Србији и иностранству.

Радивој РАДИЋ

Проф. др Радивој Радић је дипломирао на београдском Филозофском факултету на Катедри за историју, где је магистрирао и докторирао. Радио је у Византолошком институту САНУ. Од 1994. запослен је на Филозофском факултету у Београду, где је биран у сва наставна звања. Усавршавао се у Атини и у Центру за византијске студије у Вашингтону. Шеф је Семинара за византологију. Историју Византије и Историју Старог века предаје и на универзитетима у Нишу, Приштини и Бањалуци. Објавио је више књига и неколико десетина радова о Византији, као и о везама Србије и Византије. Бави се и популаризацијом науке и критиком квазинаучних дела о историји Срба. За објављена научна дела добио је више награда.

Вања СТАНИШИЋ

Др Вања Станишић је дипломирао на Филолошком факултету у Београду на Катедри за јужнословенске језике, где је магистрирао и докторирао. Као истраживач сарадник радио је у Балканолошком институту на пројекту *Књижевне и језичке везе балканских народа*. Од 1992. ради на Филолошком факултету, где је биран у сва наставна звања.

Као редовни професор предаје Упоредну граматiku словенских језика, Упоредну граматiku индоевропских језика, Историју албанског језика, Развој писма и Историју српске ћирилице. Објавио је више научних монографија и неколико десетина радова из области славистике, балканологије и индоевропеистике. У Москви, на руском језику изашла му је књига *Писмо између језика и културе* (2018).

Персида ЛАЗАРЕВИЋ – ДИ ЂАКОМО

Проф. др Персида Лазаревић – Ди Ђакомо је дипломирала на Групи за италијанистику Филолошког факултета у Београду. Дипломирала је и на Факултету за стране језике у Пескари (Италија). На Филолошком факултету у Београду је магистрирала и докторирала. Сада је професор на Универзитету у Пескари. Бави се упоредним проучавањем књижевности и српско-италијанским књижевним везама. Објавила је више десетина научних радова на италијанском и српском језику.

Драгана НИКОЛИЋ

Др Драгана Николић је виши научни сарадник Балканолошког института САНУ. Завршила је класичну филологију на Филозофском факултету у Београду, а мастер и докторске студије на Одељењу за историју истог факултета. Бави се античком историјом и епиграфиком, са посебним интересом за етничка и културна прожимања на подручју средњег и западног Балкана у римско доба, као и за процес интеграције епихорског становништва у Римско царство.